CU PRIVIRE LA IDENTIFICAREA LUI NEACŞU, EMITENTUL PRIMEI SCRISORI, CUNOSCUTE, ÎN LIMBA ROMÂNĂ

FLAMINIU MÎRŢU

Preţioasa scrisoare în cauză, atestînd o nouă ridicare calitativă a culturii româneşti şi avînd valoare de jalon în periodizarea istoriei scrisului în limba română, se ştie că a stat în atenţia susţinută a cercetătorilor noştri competenţi, istorici şi lingvişti.

În privinţa primei semnificaţii a documentului, respectiv confirmarea materală a trecerii limbii româneşti la rangul de limbă de cultură — ca instrument de comunicare — şi prin scris [1], s-ar părea că cercetarea a fost exhaustivă, inclusiv problema liniei de evoluţie a limbii noastre. Într-adevăr, textul — potrivit opiniilor autorizate — arată o limbă foarte apropiată celei vorbite, curent, astăzi [2], diferenţele existente faţă de limba literară actuală fiind neesenţiale [3]. Totuşi, cu privire la identitatea emitentului, cît şi asupra fixării precise în timp a scrisorii (lipsite precum se ştie de dată), reţinem o situaţie deosebită. Deşi de la descoperirea documentului şi de la publicarea acestuia, pentru prima oară, de către savantul N. Iorga, au trecut 72 de ani [4], deabia recent, în 1968, s-a reuşit să se ajungă la o datare integrală [5], printr-o judicioasă şi completă interpretare a evenimentelor politice, la care se face aluzie în text, coroborate cu cele petrecute faptic, respectiv poziţia luată de Neagoe Basarab, domnul Ţării Româneşti, faţă de pornirea pe Dunăre a armatelor turceşti, împotriva Belgradului. În acest fel, a fost stabilită data de 29—30 iunie 1521, an care dealtfel fusese just indicat chiar de către descoperitor. Cu privire la persoana emitentului, remarcăm că datele sale profesionale şi biografice ne-au rămas şi astăzi prezumate, singurul element cert asupra identităţii sale fiind prenumele şi numele : Neacşu Lupa [6], Lupea sau, după unii, Lupu [7]. Apelativele sînt, neîndoielnic, exacte, întrucît le aflăm în unele documente cuprinse

[1] S-a scris în româneşte şi în sec. XV, dar scurte note, însemnări răzleţe şi marginalii pe acte slavone, cf. Sextil Puşcariu, *Istoria literaturii române, epoca veche*, ediţia a II-a, Sibiu, 1930, p. 219.

[2] Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1968, p. 584.

[3] George Ivaşcu, *Istoria literaturii române*, Bucureşti, 1969, p. 93.

[4] Hurmuzaki—Iorga, XI, p. 843, n. 1 (nr. 472, în Arhiva Braşovului).

[5] Matei Cazacu, *Sur la lettre de Neacşu de Cîmpulung (1521)*, în Revue des études sud-est européenes, VI, 1968, nr. 3, p. 525—528.

[6] N. Iorga, *Braşovul şi românii*, Bucureşti, 1905, p. 282.

[7] Matei Cazacu, *op. cit.*, p. 525.

http://cimec.ro

în registrele de socoteli ale Brașovului medieval, păstrate pînă astăzi [8]. Le vom utiliza, pentru a încerca să reconstituim, prin conținutul și datele calendaristice pe parcursul cărora a trăit și activat cel în cauză, locul pe care acesta l-a ocupat în lumea vremii sale. Esențialul biografic de stabilit, este însă fixarea, judicioasă și probatorie, a apartenenții și încadrării economico-sociale a acestui Neacșu, nume care ar rămîne suspendat în gol, în procesul genetic al apariției primei scrisori, cunoscute, redactate în limba română, dacă nu vom reuși, fundamentat, să depistăm sincronizarea logică a omului, ca formație social-ideologică, cu expresia materială a acestui conținut suprastructural, reprezentată prin scrisoarea în care a folosit limba românească.

Menționarea lui Neacșu, pe firul timpului, începe [9], cu perioada lui Radu cel Mare, cu anul 1503, cînd va fi avut, ca om activ, neapărat circa 25 de ani și se continuă vreme de 42 de ani, pe parcursul a 10 domnii, respectiv ale lui: Mihnea cel Rău, Vlăduț, Neagoe Basarab, Teodosie, Radu de la Afumați, Vladislav III, Moise, Vlad Inecatul, Vlad Vintilă, de la Slatina, Radu Paisie, prezența lui fizică încheindu-se în timpul acestuia, sau la începutul primei domnii a lui Mircea Ciobanul, în 1545, cînd prezumăm că era mort, întrucît în documentul considerat din acest an [10], se menționează că acum fii lui Neacșu confiscaseră o sumă de bani de la datornicul Aldea din Rîșnov, pentru o creanță a tatălui lor, pentru pește, dat pe credit, și că acum fii lui Neacșu îl și iartă pe datornic din jumătatea din sumă, cuvenită tatălui lor. Nu însă stabilirea acestei perioade de timp în care a trăit Neacșu, adică anii 1480—1545, este cea mai importantă de precizat, ci elucidarea apartenenții sale sociale.

Opiniile emise pînă acum, asupra acestui punct, cuprind variate dar și opuse puncte de vedere, care nu sînt totdeauna plauzibile și nici tangente cu ansamblul scrisorii, al cărei emitent a rămas, prin aceasta, fixat ferm în istoria culturii românești. N. Iorga, descoperitorul scrisorii, a emis la început o părere conformă cu profilul reflectat de conținutul documentelor în care se află menționat cîmpulungeanul în cauză: l-a considerat negustor [11]. După cîțiva ani, în 1909, îi atribuie însă o apartenență socială cu totul neașteptată: îl consideră boier și în același sens îl socotește și St. Nicolaescu [12] și C. Loghin [13]. Eruditul istoric și slavist, gînditorul de originală și profundă investigație istorică, Petre P. Panaitescu, se exprimă cu prudență, considerîndu-l doar un orășean din Cîmpulung [14]. Filologul Sextil Pușcariu, îl indică generic, ca pe un simplu cîmpulungean, și ca „nefiind învățat" [15]. Cei mai recenți

---

[8] Documentele arhivei Brașovului sînt redactate în latină, slavonă și numai cele mai noi în românește; *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, vol. I, pp. 7, 9, 15, 21, 24, 58, 59, II, pp. 223, 477, III, p. 297 (ca „*Nanszul de Campelong*") — volume publicate în 1886, 1889 și 1896.

[9] Ibidem, vol. I, p. 7, 9, 15 etc.

[10] Ion Bogdan, *Relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria*... București, 1902, doc. CLXXXVI, p. 309.

[11] N. Iorga, *op. cit.*, p. 282.

[12] N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, II, Gotha, 1909, p. 387; Stoica Nicolaescu, *Documente slavo-române*, București, 1905, p. 26, nota.

[13] C. Loghin, *Istoria literaturii române*, Cernăuți, 1929, p. 31.

[14] P. P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, 1965, p. 117; în același sens, de simplu orășean, P. P. Panaitescu, în *Istoria României*, II, p. 684.

[15] Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române, epoca veche*, ediția a II-a, Sibiu, 1930, p. 62.

http://cimec.ro

cercetători în cauză, păstrează rezervă, ca George Ivaşcu[16] sau revin la varianta de negustor, ca Matei Cazacu[17]. Fără îndoială că pentru această din urmă încadrare pledează, cu destulă greutate, obiectul corespondenţelor din documentele Braşovului, ce menţionează pe cîmpulungean ca parte în afaceri de comerţ, pe parcursul anilor 1503—1545, confirmîndu-l ca atare. Este vorba îndeosebi de procese, pentru creanţe ce are de încasat, pentru mărfuri date pe datorie : peşte şi despre operaţii comerciale cu produse din Orient : mătase, bogasii, cingători, damascuri, stafide, dar şi chepenge pentru ţărani[18]. Admiţînd ca atare, pe baza documentelor amintite, că Neacşu a fost sigur negustor, această calitate nu exclude totuşi a fi fost singura ce va fi avut la data emiterii scrisorii. Ipoteza va cîştiga ascendenţă, depăşind probabilitatea, în măsura în care vom analiza, judicios, conţinutul, stilul folosit, dar îndeosebi formulele componente ale faimosului răvaş. Va trebui însă, în prealabil, să ţinem seama de procesul economico-social, desfăşurat la noi, începînd cu sfîrşitul secolului al XV-lea şi aflat către etapa cristalizării spre jumătatea secolului al XVI-lea. Pe acest parcurs, în Ţările Române, în cadrul progresului general economic, agricultura s-a ridicat în mod deosebit, prin dezvoltarea pieţii interne, şi a creşterii exportului de grîne, schimbul sat-oraş ducînd la o apreciabilă dezvoltare a acestuia din urmă, respectiv printr-o crescîndă activitate meşteşugărească şi de relaţii comerciale, care au întărit substanţial rolul orăşenilor[19].

În Ţările Române, în perioada conducerii lui Vlad Ţepeş, Iancu de Hunedoara şi Ştefan cel Mare, domnia susţine interesele orăşenilor pe care şi-i alătură în lupta pentru centralizarea statului, contribuind astfel la o agravare a crizei în care se găseau vechile privilegii de imunitate politică ale domeniilor feudale. Restrîngerea privilegiilor în cauză, de către conducerea centrală, erau de altfel necesare : efectele acestora stinghereau acţiunile politice ale domniei, dar frînau şi producţia de mărfuri şi comerţul liber, vitale pentru meşteşugari şi negustori[20]. Astfel, destrămarea autarhiei economice a marilor feudali, datorită noilor condiţii de schimb, atrage inevitabila destrămare a puterii lor politice, ducînd la creşterea forţei economico-politică a noi păturii sociale : boierimea măruntă şi masele orăşeneşti. Acest proces are însă şi corolarul său nemijlocit pe planul culturii româneşti. În societatea bazată pe exploatare, în cuprinsul culturii naţionale, cu cele două componente cunoscute[21], cultura feudalilor stăpînitori, laici şi bisericeşti, şi cultura maselor asuprite, cu aspiraţiile lor, ultima se ridică creatoare şi biruitoare, prin forţa ei, în procesul culturii. Noile forţe sociale îşi impun astfel, acum, limba uzuală şi în scriere, îmbrăcînd-o pe aceasta în haină românească, scriind în limba vorbită de popor, care dealtfel nici nu cunoştea limba slavonă, folosită în cancelarie de către statul feudal, în practicile de cult ale bisericii şi ca limbă literară a clasei stăpînitoare. Noile categorii economico-sociale, boiernaşii şi masele orăşeneşti, meşteşugăreşti-negustoreşti, aveau nevoie, pentru comerţul lor, de a folosi un instrument de comunicare scrisă, practic, la îndemîna lor imediată, pentru afaceri, pentru ţinerea catastifelor de socoteli, pentru schimbul de informaţii

[16] George Ivaşcu, *Istoria literaturii române*, Bucureşti, 1969, p. 93.
[17] Matei Cazacu, *op. cit.*, p. 525.
[18] *Quellen zu Geschichte der Stadt Kronstadt*, I, ibidem.
[19] *Istoria României*, II, p. 453.
[20] Ibidem, p. 462.
[21] V. I. Lenin, *Despre cultură şi artă*, Bucureşti, 1957, p. 201.

http://cimec.ro

între producători și cumpărători, respectiv întrebuințarea scrisului în limba română.

De aceea emitentul, în acest timp, al unei scrisori în limba română, redactată în Cîmpulungul cu o intensă viață meșteșugărească și de schimburi economice, ce însumau în anul 1503, un volum valoric de un milion de aspri, din cele 7,2 milioane totalizate în întreaga Țară Românească [22], nu putea fi decît un exponent al acestor noi factori, care au lărgit și înoit baza socială a societății vremii, un orășan, meșteșugar mai ridicat, un negustor. În nici un caz nu putea fi un reprezentant al clasei dominante, al culturii slavone, adică un boier, feudal important, ale cărui interese de clasă — fundamentate pe exploatare — erau în adversitate flagrantă cu interesele maselor orășenești. Față de acestea, titulare ale unor drepturi de autoadministrare locală, prin aleșii lor locali, anuali, pe baze profund populare, investiți public, prin vocea maselor „vrednic este", un boier nu putea să se considere subordonat și să se adreseze conducerii similare a Brașovului, respectiv „județului" Benkner, cităm: „spun domniei tale ca mai marele meu...". Pentru aceste motive Neacșu, ce scria în românește, în limba poporului, nu putea fi un boier, ci mai de grabă tot un conducător al unor orășeni, un „județ" al Cîmpulungului. Concluzia aceasta, capătă ascendență către realitățile certe, dacă vom reține constatarea că în lista celor 119 județi, cunoscuți, ai Cîmpulungului medieval, în anul 1521 cel care deținea dregătoria în cauză se numea chiar Neacșu [23], iar dubla calitate a destinatarului scrisorii, a lui Hans Benkner, respectiv de „județ" al Brașovului și de posesor al unei manufacturi de hîrtie [24], deci de titular al unui fond de comerț, se sincronizează logic cu aceea a emitentului cîmpulungean al răvașului, adică de negustor, cum atestă documentele, dar în același timp și de „județ" al orașului. Ipoteza asupra acestei situații de omologie, prezintă elemente probatorii ce permit depășirea simplelor probabilități, dacă vom analiza, așa cum ne-am propus mai sus, conținutul, stilul, și felul în care sînt, sau nu, folosite aici, în această celebră scrisoare, formulele caracteristice, analoage documentelor oficiale.

Conținutul este politic, cum bine îl încadrează Iorga, la „scrisori de vești politice" [25] dar și cu tangențe economice destul de transparente. Se relatează, într-adevăr, deplasarea expediției sultanului Soliman-el-Kanuni pe Dunăre, pentru a cuceri Belgradul, atitudinea lui Neagoe Basarab, care „are frică mare de acel lotru de Mahametbeg", „mai vîrtos de domniile voastre", dar se face și recomandarea expresă „să vă păziți cum știți mai bine", expresie care nu putea avea o funcționalitate utilă, decît pe linia unor interese comerciale, căci în domeniul politico-militar cei avizați nu puteau acționa preventiv, fiind într-o inferioritate irezolvabilă față de turci.

Reținem acest dublu profil al scrisorii, de conținut, ce este perfect axat pe dubla calitate a celor doi corespondenți omologi, respectiv județi

---

[22] Radu Manolescu, *Schimbul de mărfuri între Țara Românească cu Brașovul*, în „Studii și materiale de istorie medie", II, p. 183.

[23] D. Băjan, *Documente de la Arhivele Statului — Vechile așezăminte ale Cîmpulungului*, Cîmpulung (1929), Tipografia Vlădescu, pp. 55—61, recenzie, analiză critică asupra acestei lucrări făcută de către istoricul Ioachim Crăciun, în Anuarul Institutului de istorie națională din Cluj, III, 1924—1925, p. 737—750; I. Răuțescu, *Cîmpulung — monografie istorică*, 1943, pp. 146—147; vezi și E. Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*, în *Doc. priv. la Istoria României*, Introducere, II, p. 485, nota 2.

[24] C. Boroianu, *Literatura română — manual*, București, 1961, pp. 26 și 28.

[25] N. Iorga, *Brașovul și românii*, p. 283.

http://cimec.ro

şi negustori amîndoi. Observăm că Neacşu nu-l intitulează pe Benkner judeţ al Braşovului, aşa cum era, ci doar uzual : jupan ceea ce ar fi precizat expres, dacă n-ar fi fost şi el, la rîndu-i, judeţ de oraş, ci doar numai un simplu particular, care se adresa unui destinatar cu funcţie oficială. Cîmpulungeanul se adresează folosind totuşi o expresie de deferenţă, zicînd „domniei tale, ca mai marele meu".

În ce sens îl considera totuşi superior pe Benkner ? Considerăm că faptul reflectă tocmai o ierarhie, dar pe linia oficială de „judeţ", calitate comună amîndoura, însă Braşovul, prin deosebita dezvoltare a comerţului şi a industriei manufacturiere, era o cetate nu numai foarte bogată, dar şi de mare importanţă în cadrul tangenţelor cu evenimentele politice din Ţara Românească. Sprijinul marii cetăţi săseşti era căutat în mod obişnuit la obţinerea şi păstrarea domniilor, la înlăturarea pretendenţilor domneşti, refugiaţi frecvent aici, şi de asemenea în ocaziile de mediaţiuni între domnii munteni cu voievozii Transilvaniei sau cu regii Ungariei. În atare conjunctură, desigur că judeţii Cîmpulungului acordau colegilor lor braşoveni o întîietate de prestigiu, şi dacă Neacşu n-ar fi avut şi o apropiere administrativ-politică cu Benkner, desigur nu i s-ar fi adresat cu „mai marele meu" ci ar fi încheiat cu o formulă de salutare, ca de la un particular, faţă de o persoană cu un titlu şi o funcţie oficială, ce-l depăşea şi ca diferenţă de clasă. Pe linia elementelor componente de formulare a scrisorii, facem constatări ce reţin şi obligă a fi interpretate.

Se observă că scrisoarea începe cu semnul „invocatio symbolica" (cruce-ajută)[26], element neobişnuit, dacă nu foarte rar, la scrisorile particulare[27] şi dimpotrivă cu totul caracteristic în formularea documentelor redactate în cancelariile oficiale. Reţinem, ca o confirmare a observaţiei făcute, că „invocatio symbolica" se află şi la începutul adresei scrisorii, fapt neobservat în genere, dar menţionat de un singur cercetător : slavistul Stoica Nicolaescu, cum vom relata mai jos. Prezenţa acestui important element de formulare în scrisoarea lui Neacşu, a fost totuşi omisă în toate transcrierile textului, ce s-au făcut cu caractere latine, inclusiv în colecţia Documente privind istoria României, a Academiei R.S.R. Numai Stoica Nicolaescu (Documente slavo-române, 1905, p. 29) în reproducerea făcută, pentru prima oară asupra textului original chirilic, menţionează prezenţa lui „invocatio symbolica" în ambele locuri în care se află, incluzîndu-l şi în transcrierea făcută. Acest element de formulare a rămas însă neinterpretat pînă acum, şi ignorat asupra perspectivei ce poate deschide în problema de faţă. „Salutatio" ni se prezintă întocmită potrivit epistolografiei slavone, limbă în care se şi află scrisă, avînd un conţinut încărcat cu epitete măgulitoare, cvasibombastice : „înţeleptului şi de bun neam şi cinstitului şi de dumnezeu dăruitului...". Ambele elemente de formulare, menţionate, atestă, prin semnificaţia lor, că scrisoarea a fost dictată, unui scriitor de profesie, care fără să fie de o cultură ridicată — ci după unii dimpotrivă — avea totuşi practica scrierii, era deci un obişnuit al condeiului, poate un diiac sau grămătic, care din obişnuinţa redactării documentelor oficiale, a început după tipicul tradiţional, respectiv cu „invocatio symbolica", urmată de „salutatio", în limba slavonă, în care de altfel chiar

[26] *Documente privind istoria României*, veac. XVI, B. Ţara Românească, I, 1501—1525, p. 525 ; Sextil Puşcariu, *op. cit.*, p. 63 ; I. Bianu şi N. Cartojan, *Album de paleografie românească*, 1926, planşa XIV.

[27] I. Bogdan, *Relaţiile...*, pag. XXXIV

http://cimec.ro

scrie formula de încheiere : „i bog te veslit amin“ (şi Dumnezeu să te bucure, amin). Este admis că oraşul Cîmpulung, pe durata perioadei sale de autoadministrare, avea o cancelarie, pentru redactarea actelor [28], cu personalul respectiv, căruia emitentul scrisorii, respectiv şeful acestora, judeţul, a dictat cuprinsul în româneşte, unuia din ei, dar acesta l-a scris stereotip la început şi în partea finală, în virtutea rutinei profesionale, în limba slavonă, aceasta din urmă fiind folosită şi în repetatul început de frază „i pak“ (şi deasemenea).

Observăm că titlul emitentului, care trebuie să preceadă părţii „salutatio“ aici urmează acesteia şi este simplu : Neacşu din Cîmpulung, respectivul desigur considerînd inutil să-şi mai reamintească calitatea, cunoscută de omologul său braşovean, căruia însuşi Neacşu nu i se adresează cu titulatura de judeţ, pentru acelaşi motiv. — Arengo-motivarea, şi dispozitio-esenţa documentului — nu cuprind nimic deosebit. Lipseşte corroboratio-întărirea cu martori, nefiind obişnuită scrisorilor. Protocolul de încheiere, respectiv datarea şi semnătura, lipsesc, dar potrivit relatării lui I o r g a [29] şi îndeosebi precizării minuţioase a lui St. Nicolaescu, scrisoarea avea, cităm : „pecete mică, rotundă, aplicată, de ceară galbenă“, element pe care îl subliniem (în realitate din ceară albă, îngălbenită de praf şi timp, pentru că peceţi din ceară galbenă propriu-zisă nu se cunosc (n.n. Fl. M.). Pecetea se afla, în 1905, ruptă. Păstrarea acesteia intactă, ar fi fost de o importanţă capitală, pentru că ne-ar fi oferit o dovadă peremptorie asupra calităţii emitentului, apartenenţei sale sociale. Într-adevăr obişnuit, documentele oficiale şi scrisorile personale, cu caracter secret (litterae clausae) sau un caracter extern (cazul de faţă) erau sigilate cu sigiliul mic, personal, de obicei de tip inelar“ „sigillum anuli“ servind la conferirea autenticităţii actelor, ca sigiliu de text, dar şi de închidere, pentru expedierea corespondenţei închise, asigurînd secretul transmiterii [30], prin aplicarea acestuia plicuirii, pe partea opusă adresei. Judeţii Cîmpulungului foloseau acest tip de sigiliu [31]. Considerăm, în concluzie, că în baza analizelor de conţinut, intern, coroborate cu particularităţile externe, ale scrisorii în cauză, este foarte posibil ca emitentul Neacşu, a cărui viaţă este atestată în documente, începînd cu perioada lui Radu cel Mare şi pînă la începutul primei domnii a lui Mircea Ciobanul, să fie unul şi acelaşi cu judeţul Neacşu din 1521, constatat ca atare în evidenţa judeţilor cîmpulungeni şi ca cel mai vechi atestat documentar [32].

În anul 1521, Neacşu, potrivit datelor arătate mai sus, avea circa 43 de ani, vîrstă de afirmare în relaţiile sociale, căci îl găsim menţionat pentru prima oară în documentul din 1503, indicat, cînd îl prezumăm să fi avut cel puţin 25 de ani, vîrstă la care putea să activeze în viaţa economică locală. Dispariţia lui, către anul 1545, menţionată, însemnează să fi avut loc cînd avea circa 67 de ani, ceea ce este iarăşi plauzibil. Folosirea limbii române în scris, de către judeţ, ca exponent şi conducător al maselor orăşeneşti, ce utilizau limba vorbită de poporul nostru, în consemnarea scrisă a tranzacţiilor lor economice, cantitative în

[28] Lia Lehr, *Organizarea oraşelor în Ţara Românească, între 1501—1560*, în „Studii“, IX, 2—3/1956, p. 70.

[29] N. Iorga, *op. cit.*, p. 284 ; St. Nicolaescu, *op. cit.*, pp. 24—26.

[30] Flaminiu Mîrţu, *Un sigiliu inelar al unui judeţ al Cîmpulungului*, în „Revista muzeelor“, VII, 5/1970, p. 436—437.

[31] Ibidem, cf. E. Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei şi a Ţării Româneşti*, în Doc. priv. Ist. Rom., Introducere, II, p. 336, nota 4, 486 şi 492, nota 2.

[32] I. Răuţescu, *op. cit.*, p. 146 ; D. Băjan, *op. cit.*, p. 55.

http://cimec.ro

Cîmpulungul medieval, al sec. XVI, era o urmare firească şi a profesiei sale de negustor, atestată documentar şi la sfîrşitul vieţii lui, cînd fii săi preiau valorificarea creanţelor părintelui, aşa cum arată documentul citat mai sus. Nu vor fi fost străine, pînă la un punct, prin influenţa lor, aici la Cîmpulung şi unele reflexe ale mişcării antifeudale a bogomililor, adepţi ai folosirii limbii maselor în mijlocul cărora trăiau şi a căror prezenţă arheologică — prin morminte cu ritual tipic — a fost interceptată pe aria oraşului şi a zonei sale limitrofe [33].

Dar ridicarea limbii române la rangul de limbă de cultură, a avut o genetică principală de ordin economic, intern, şi a fost un rezultat al luptei de clasă, în cadrul slăbirii vechii boierimi a fărămiţării feudale, ce-şi avea limba de cultură şi de cancelarie slavona, o urmare a formării a unor noi categorii sociale, între care orăşenii cu preocupări meşteşugăreşti-negustoreşti, cu o linie suprastructurală culturală proprie, au promovat folosirea în scris a limbii practice, a poporului, cea românească, într-un proces ce a urmat însăşi linia de dezvoltare a societăţii feudale, datorită împrejurărilor vieţii materiale [34].

NOUVELLES DONNÉES CONCERNANT L'IDENTITÉ DE NEACŞU L'AUTEUR DE LA PREMIÈRE LETTRE, CONNUE, RÉDIGÉE EN ROUMAIN

Résumé

Pour la majorité des spécialistes, l'auteur de la célèbre lettre de 1521, la première redigée en roumain, a été un marchand ou un boyard de la ville de Cîmpulung. Pour vérifier cette hypothèse on établit d'abord — par des documents — la période pendant la quelle a vécu Neacşu, a savoir de 1480 a 1545. Par une réconsideration exhaustive du contenu, du style et particulièrement des éléments de rédaction de la lettre on constate que ceux-ci sont, visiblement, semblables aux documents provenents des chancelleries officielles (y compris „l'invocation symbolica" et la trace d'un cachet du type sigillum anuli utilisé pour la correspondance secrète et externe). — On arrive ainsi, à la conclusion que l'auteur de la lettre a été le „sudeţ" — le chef de la ville de Cîmpulung, localité qui pendant tout le moyen âge c'est prevalue d'un statut de grands privilèges économiques, d'administration et de jurisdiction. En effet, les habitants de Cîmpulung, en leurs grande majorité, des artisans et des marchands, utilisaient, habituellement, et exclusivement la langue roumaine dans leurs affaires, leurs régistres, leurs comptes et c'est toujours que parmi eux etait elu le „sudeţ", le chef de la ville. — De plus, l'évidence faite sur la succession chronologique des „sudeţi" connus, de Cîmpulung, indique pour l'an 1521, date de la lettre, le même nom pour le chef de la ville, a savoir Neacşu, justement le nom de l'auteur du fameux document. — En conclusions, ce sont les conditions d'une activité materielle, economique, très développé, des habitants de la ville qui ont générés, nécessairement, l'utilisation usuelle de la langue roumaine dans l'écriture aussi et l'auteur de cette première, lettre connue, en roumain, a été le „sudeţ" Neacşu, qui réelement ne pouvait être q'un représentant de cette majorité, c'est à dire un facteur de la culture et de la langue roumaine et non pas un boyard, un noble de la classe dominante, attaché au XVI siècle par excellence, a la culture et a l'écriture slavone.

Societatea de ştiinţe istorice — Filiala Cîmpulung
Primită în redacţie la 21 mai 1977

[33] Flaminiu Mîrţu, *Prezenţe arheologice bogomilice în zona Cîmpulungului*, în Studii şi comunicări — anuarul Muzeului Piteşti, 1969, pp. 219—229.

[34] P. P. Panaitescu, *Începuturile şi biruinţa scrisului în limba română*, Bucureşti, 1965, p. 7—9.

http://cimec.ro